

VU Research Portal

De falende evacuatie uit Kabul was een voortzetting van het asielbeleid

Fahad, F.S.; Spijkerboer, T.P.

published in

Nederlands Juristenblad
2022

document version

Publisher's PDF, also known as Version of record

document license

Article 25fa Dutch Copyright Act

[Link to publication in VU Research Portal](#)

citation for published version (APA)

Fahad, F. S., & Spijkerboer, T. P. (2022). De falende evacuatie uit Kabul was een voortzetting van het asielbeleid. *Nederlands Juristenblad*, 2022(22), 1762-1770. Article 2022/1437.
<http://deeplinking.kluwer.nl/?param=00DAEA2A&cpid=WKNL-LTR-Nav2>

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

E-mail address:

vuresearchportal.ub@vu.nl

De falende evacuatie uit Kabul was een voortzetting van het asielbeleid

Fadi Fahad & Thomas Spijkerboer¹

Waar de regering stelt dat de snelle machtsovername door de Taliban de oorzaak is van het falen van de evacuatie, wordt in dit artikel betoogd dat dit een uitvloeisel is van de relativering van de risico's voor Afghaanse medewerkers die al jaren de basis vormde van het Nederlandse asielbeleid. Er was al sprake van een jarenlange opstapeling van ondubbelzinnige informatie die wees op de kwetsbaarheid van lokaal Afghaans personeel. Pas in juli 2019 leidde dit ertoe dat Afghanen die voor de internationale strijdkrachten hadden gewerkt als risicogroep werden aangemerkt, terwijl is gebleken dat de Nederlandse regering al sinds 2009 de bedreigende veiligheidsrisico's voor deze groep structureel heeft erkend. Uit rechterlijke uitspraken blijkt echter dat het risicogroepbeleid in de beoordeling van asielaanvragen regelmatig niet werd uitgevoerd. In combinatie met de onderschatting van de gevolgen van de terugtrekking van de internationale troepenmacht heeft dit geleid tot het te laat intreden van het besef van de ernst van de situatie en de falende evacuatie.

In oktober 2021 besloot de regering een onderzoek in te stellen naar de gang van zaken bij de evacuatie uit Kabul vanaf het aannemen van de motie Belhaj c.s. van 12 november 2019. Dat onderzoek zal ingaan op ingaan op de deal tussen de Verenigde Staten en de Taliban van februari 2020, de Nederlandse inlichtingenpositie, de voorbereidende evacuatieplannen, de uitvoering van de Kamer moties, de communicatie en samenwerking tussen de ministeries, het verloop van de evacuatieoperatie, en de mogelijke internationale juridische consequenties. De regering wilde deze commissie aanvankelijk laten leiden door oud-Minister van Defensie De Grave.² Na protest vanuit de Kamer werd voormalig topambtenaar Maarten Ruys als voorzitter benoemd.³

Uit een door de regering aan de Tweede Kamer gestuurd feitenrelaas blijkt dat de Nederlandse overheid in de periode voorafgaand aan de val van Kabul weinig slagvaardig reageerde op informatie die wees op toenemende risico's voor Afghanen die de internationale (ook Nederlandse) troepenmacht in Afghanistan hadden ondersteund. Andere landen kwamen op basis van dezelfde informatie eerder in actie.⁴

In dit artikel laten we zien dat deze schoorvoetende houding een voortzetting is van een decennium asielbeleid. Waar de regering stelt dat de snelle machtsovername door de Taliban de oorzaak is van het falen van de evacua-

tie, laten wij zien dat dit een uitvloeisel is van de relativering van de risico's voor Afghaanse medewerkers die al jaren de basis vormde van het Nederlandse asielbeleid. De regering bleef zelfs na de val van Kabul nog terminologie uit dat restrictieve beleid hanteren. We gaan niet uitgebreid in op de evacuatie zelf, maar laten zien dat er een doorgaande lijn is van tekortschietend asielbeleid naar de tekortkomingen van de evacuatie.

In dit artikel onderscheiden we aan de hand van het gevoerde beleid vier tijdvakken. Voor deze tijdvakken geven we steeds de beschikbare officiële informatie (van het Europese asielorgaan EASO, het Ministerie van Buitenlandse Zaken, uit Kamerstukken) over de situatie in Afghanistan weer. Daarna bespreken we het asielbeleid. Voor de uitvoering van het beleid gebruiken we rechtspraak als bron.⁵ Wat betreft de beslispraktijk is dat een povere bron, omdat positieve beslissingen op asielverzoeken niet tot rechterlijke uitspraken leiden. Rechtspraak geeft wel goed inzicht in de praktijk van de procesvertegenwoordiging van de IND. In zaken waarin (hoger) beroep is ingesteld heeft die een verweerschrift of een hoger beroepschrift geschreven, en werden de betreffende besluiten kennelijk niet als misslagen beschouwd. Dossieronderzoek leidt tot een vollediger beeld van de beslispraktijk. Dat is echter tijdrovend en kostbaar, en valt buiten het bestek van dit artikel.

Geen speciaal beleid voor Afghaanse burgers werkzaam voor de internationale gemeenschap (tot maart 2017)

Operatie *Enduring Freedom* was in oktober 2001 het begin van twee decennia militaire interventies in Afghanistan om terrorisme en radicalisering te bestrijden.⁶ Zo'n 30.000 Nederlandse militairen hebben sinds 2002 de internationale gemeenschap gesteund bij het terugdringen van de Taliban en Al-Qa'ida.⁷ Tolken zijn essentieel geweest voor het functioneren van de missie in Afghanistan en werden gezien als 'een verlengstuk van de missie waarmee je maandenlang intensief samenwerkte' en 'een goede vriend die je vertrouwd'.⁸

De Nederlandse regering was al sinds 2009 op de hoogte van de veiligheidsrisico's voor Afghaans (tolken)personeel

De Nederlandse regering was al sinds 2009 op de hoogte van de veiligheidsrisico's voor Afghaans (tolken) personeel die gepaard gingen met het dienen van buitenlandse troepen en de internationale gemeenschap. Het ambtsbericht Afghanistan van het Ministerie van Buitenlandse Zaken van maart 2009 meldde:

'Burgers die met Afghaanse autoriteiten of buitenlandse troepen samenwerkten, werden gedurende de verslagperiode bedreigd en aangevallen. Een aantal onthoofdingen en ophangingen van 'collaborateurs' door een *opposing military force* (OMF) als de Taliban zorgde voor een groot gevoel van onveiligheid onder de bevolking.'

En:

'Afghanen die werkzaam zijn bij een internationale organisatie of met buitenlandse troepen worden geïdentificeerd, lopen in toenemende mate het risico te worden ontvoerd, bedreigd of vermoord door Taliban, Hezb-i-Islami of criminele organisaties.'⁹

In juli 2010 sprak het nieuwe ambtsbericht al van 'ernstige risico's'.¹⁰

De eerste Kamervragen over de veiligheid van Afghaanse tolken werden in 2010 gesteld met het oog op de beëindiging van de Nederlandse missie in Uruzgan. In antwoord op de vraag of tolken angstig zijn om naar hun familie terug te keren uit vrees voor represailles door de Taliban gaf Minister van Defensie Van Middelkoop te kennen dat er 'zorgen leven over de veiligheidssituatie na vertrek van Nederlandse troepen onder de bevolking in Uruzgan, [...] ook bij tolken die al langere tijd voor de *Task Force Uruzgan* (TFU) werkzaam zijn'.¹¹ Over de op dat moment al actuele 'ernstige risico's' spreekt de minister niet.

In 2013 vroegen Kamerleden Sjoerdsma en Hachchi (D66) ministers Timmermans (Buitenlandse Zaken) en Hennis-Plasschaert (Defensie) of het gevaar dat tolken lopen na het einde van de internationale en Nederlandse aanwezigheid in Kunduz onderzocht is. De ministers stelden dat 'niet valt te voorzien hoe de situatie zich zal ontwikkelen na terugtrekking van de internationale aanwezigheid'. Wel werd gemeld dat er 'een inventarisatie (is) gemaakt van Afghaans personeel dat voor Nederland gewerkt heeft'. De ministers onderkennen in hun beantwoording de mogelijkheid dat mensen in levensgevaar verkeren als gevolg van het werken voor de Nederlandse missie. Desalniettemin werd er 'geen aanleiding (gezien) voor een bijzondere (collectieve) regeling'.¹² Dit werd niet nader gemotiveerd.

In december 2013 verscheen een volgend ambtsbericht Afghanistan van het Ministerie van Buitenlandse Zaken. Het ambtsbericht vermeldt:

'Mensen die buitenlandse troepen assisteren of in verband gebracht worden met de internationale gemeenschap (te denken valt aan tolken, chauffeurs en aannemers) kunnen doelwit worden van represailles'.¹³

In september 2014 breidde het ambtsbericht de informatie op dit onderwerp uit:

'Afghanen die werkzaam zijn bij een internationale organisatie of met buitenlandse troepen worden geïdentificeerd, lopen het risico te worden ontvoerd, bedreigd of vermoord door de Taliban, andere opstandelingen of criminele organisaties. Het gaat met name om Afghaanse tolken en onderhoudsper-

Auteurs

1. Fadi Saher Fahad is als student-assistent en prof. mr. T.P. Spijkerboer als hoogleraar migratierecht werkzaam bij het Amsterdam Centre for Migration and Refugee Law (ACMRL) van de Vrije Universiteit Amsterdam.

Noten

2. Kamerstukken II 2021/22, 27925, nr. 871.

3. Kamerstukken II 2021/22, 27925, nr.

889.

4. Kamerstukken II 2020/21, 27925, nr. 8061.

5. Voor (zowel gepubliceerde als ongepubliceerde) rechtspraak is gezocht in Vluchtweb, Migratieweb, Rechtspraak.nl en Rechtsorde.nl binnen de periode 01/10/2010-01/03/2022 met als zoektermen: Afghanistan | Taliban | Tolk | Asiel | Buitenlandse troepen. Zaken waarin het woord tolk voorkwam, maar die over de vertaling tijdens het nader gehoor gingen,

zijn buiten beschouwing gelaten.

6. 'Operatie *Enduring Freedom* in Afghanistan' Ministerie van Defensie, defensie.nl.

7. 'Vlaggenoverdracht maakt einde aan 20 jaar lang missies in Afghanistan' Ministerie van Defensie, defensie.nl, 24 juni 2021.

8. J. Bode, 'Tolken hierheen halen kan niet sneller', *Defensiekrant* 27, 16 juli 2021

9. Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Afghanistan*, maart 2009, p. 36.

10. Ministerie van Buitenlandse Zaken,

Algemeen ambtsbericht Afghanistan, juli 2010, p. 89.

11. *Aanhangsel Handelingen II* 2009/10, nr. 3130.

12. *Aanhangsel Handelingen II* 2012/13, nr. 2681.

13. Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Afghanistan*, december 2013, p. 28.

'US service members are assisting the Department of State with an orderly drawdown of designated personnel in Afghanistan.' © ANP / EPA / Sgt. Samuel Ruiz / US Marine Corps via DVIDS / HANDOUT Released

soneel die voor de *International Security Assistance Force* (ISAF) troepen werken, maar ook om Afghanen die voor buitenlandse ngo's of voor de Verenigde Naties werken.¹⁴

Normaliter is het uitgangspunt van Nederlands asielbeleid dat er geen asielverzoeken ingediend kunnen worden op diplomatieke posten. Wegens de 'verantwoordelijkheid jegens Afghaanse tolken' is er sinds het voorjaar van 2014 een 'tolkenregeling' ingevoerd (die overigens ook van toe-

passing was op andere ondersteuners).¹⁵ De regeling moest ambtelijke vertegenwoordigers van Buitenlandse Zaken of Defensie de mogelijkheid bieden een asielverzoek van een lokale Afghaanse tolk per brief voor te leggen aan de IND.¹⁶ Het moest gaan om 'zeer uitzonderlijke omstandigheden, bijvoorbeeld wanneer de vreemdeling zich in een acute noodsituatie bevindt en banden met Nederland heeft'.¹⁷ Indien voldoende grond zou bestaan om een asielaanvraag in behandeling te nemen, zou een inreisvisum verleend worden. Kamerlid Belhaj (D66) uitte

in 2019 kritiek op de uitvoering van de regeling nu tolken niet op de hoogte bleken te zijn van de mogelijkheid om een inreisvisum te krijgen. Wanneer zij gevaar liepen en aanklopten bij de Nederlandse ambassade zouden ze zijn weggestuurd met een formuliertje en de boodschap dat hun werkzaamheden erop zaten.¹⁸ We hebben geen informatie over de toepassing van deze regeling (aantallen aanvragen, inwilligingen, afwijzingsgronden) kunnen achterhalen.

Aansluitend werd op 14 oktober 2014 de motie Sjoerdsma (D66) c.s. ingediend. De motie overwoog dat Afghaanse tolken specifiek als doelwit van de Taliban worden genoemd in het ambtsbericht en als risicogroep (waarover later meer) aangemerkt zouden moeten worden. De motie werd met 110 tegen 40 stemmen verworpen.¹⁹ Staatssecretaris Teeven oordeelde als 'het allergrootste probleem' dat zo'n regeling geen individuele toetsing meer zou toestaan en evenmin rekening houdt met de vraag of iemand 'daadwerkelijk problemen zou ondervinden'.²⁰ De staatssecretaris ging er daarmee aan voorbij dat aanwijzing als risicogroep gevolgen heeft voor de individuele beoordeling van asiolverzoeken, maar die geenszins onmogelijk maakt (zie hieronder).

In deze periode bleek derhalve uit landeninformatie dat Afghanen die voor het Nederlandse leger hadden gewerkt (zoals tolken) 'ernstige risico's' liepen. Toch bleef de beoordeling strikt individueel en werd geen specifiek beleid geformuleerd. In beslissingen waarover is geprocedeerd door de IND werd deze landeninformatie, anders dan in antwoord op Kamervragen was beloofd,²¹ niet meegenomen bij de individuele beoordeling. In een aantal gevallen wordt niet geloofwaardig geacht dat een asielzoeker als tolk werkzaam is geweest; daarbij speelt geen rol dat de staatssecretaris zeker wat betreft werkzaamheden voor Nederland, maar ook voor bondgenoten, in eigen documentatie kan nagaan²² of de betrokken persoon voor Nederland dan wel bondgenoten heeft gewerkt.²³ In de zaak van een tolk die na de beëindiging van zijn werkzaamheden ruim een jaar zonder problemen in Afghanistan verbleef oordeelde de staatssecretaris (met

instemming van de rechtbank en de Afdeling bestuursrechtspraak) dat hieruit bleek de asielmotiveen niet zwaarwegend genoeg waren.²⁴ Als voormalige tolken verklaarden wel problemen te hebben ondervonden, speelde de landeninformatie over de risico's die zij liepen kennelijk geen rol bij de geloofwaardigheidsbeoordeling. In een zaak legde een voormalige tolk op één punt een wisselende verklaring af (hij stelde eerst een dreigbrief te hebben ontvangen tijdens zijn werkzaamheden voor de Britse troepen, terwijl hij later meende dat dat gebeurde tijdens zijn werk voor de Amerikanen). Dit leidde (met goedkeuring van de rechtbank) tot afwijzing van de asielaanvraag wegens ongeloofwaardigheid.²⁵ In een ander (door de rechtbank in stand gelaten) besluit wordt niet geloofwaardig geacht dat een voormalige tolk dreigbrieven heeft ontvangen omdat hij daar geen kopie van heeft overgelegd (hij had ze, stelde hij, aan de Amerikanen voor wie hij werkte gegeven). De dood van zijn vader, waarover hij via zijn zus (met wie hij geen contact meer kan krijgen) vernam, wordt ongeloofwaardig geacht omdat hij daarover geen details weet te vermelden.²⁶ In een zaak waar een Afghaan wel dreigbrieven overlegde werden deze, met instemming van de Afdeling bestuursrechtspraak, terzijde geschoven omdat referentiemateriaal ontbrak.²⁷

In een zaak waarin een Afghaan stelde na bedreigingen twintig dagen ondergedoken te hebben gezeten alvorens het land te verlaten werden de bedreigingen door de staatssecretaris 'puur speculatief' gevonden. Dit besluit werd door de rechtbank vernietigd omdat zij de casus wel bezag in het licht van de beschikbare landeninformatie.²⁸ Een uitspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State die in het voordeel van een Afghaanse tolk uitviel betrof een asielzoeker die vanwege zijn werkzaamheden voor Amerikaanse bedrijven in Afghanistan een maand lang werd vastgehouden en mishandeld. Litteratuur op de onderarmen, vingers, rug en voeten waren volgens de medische onderzoeksgroep van Amnesty International consistent met de verklaringen die de asielzoeker had afgelegd. De Afdeling oordeelde dat de staatssecretaris het medische rapport en de bedreigingen van de Taliban als

In deze periode bleek derhalve uit landeninformatie dat Afghanen die voor het Nederlandse leger hadden gewerkt (zoals tolken) 'ernstige risico's' liepen. Toch bleef de beoordeling strikt individueel

14. Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Afghanistan*, september 2014, p. 67.

15. *Kamerstukken II 2014/15*, 34000 X, nr. 10.

16. *Aanhangsel Handelingen II 2015/15*, nr. 60.

17. *Aanhangsel Handelingen II 2015/15*, nr. 60.

18. Stenogram, 'Vragen van het lid Belhaj'

Handelingen II 2018/19, nr. 75, item 5 (2019D18299, 16 april 2019).

19. *Kamerstukken II 2014/15*, 29521, nr. 258.

20. Stenogram, 'Bescherming tolken', *Handelingen II 2014/15*, nr. 13, item 25 (2018D12251, 14 oktober 2014).

21. *Aanhangsel Handelingen II 2012/13*, nr. 2681.

22. *Aldus Aanhangsel Handelingen II*

2012/13, nr. 2681; de Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid op 17 augustus 2021 via *Kamerstukken II 2020/21*, 27925, nr. 842, p. 69-71, 80; de Minister van Defensie, *ibid.*, p. 74, 89.

23. Bijvoorbeeld Rb. Den Haag 1 december 2016, AWB 16/25475; en Rb. Den Haag 30 augustus 2016, AWB 16/17744.

24. ABRvS 19 februari 2013,

ECLI:NL:RVS:2013:BZ6234.

25. Rb. Den Haag (zp. Haarlem) 7 juni 2013, AWB 13/1436.

26. Rb. Den Haag (zp. Middelburg) 27 februari 2014, AWB 14/2454 (voorlopige voorziening) en 14/2453 (bodemprocedure).

27. ABRvS 19 oktober 2016, ECLI:NL:RVS:2016:2853.

28. Rb. Den Haag (zp. Roermond) 6 februari 2015, ECLI:NL:RBDHA:2015:1392.

gevolg van diens werkzaamheden 'niet heeft afgezet tegen de achtergrond van de veiligheidssituatie in Afghanistan, in het bijzonder voor personen die met buitenlandse organisaties dan wel buitenlandse troepen worden geassocieerd, tot welke groep de vreemdeling naar gesteld behoort'.²⁹

Afsluitend: in deze eerste periode speelde de informatie dat voormalige medewerkers van de internationale troepenmacht 'ernstige risico's' liepen geen rol in het beleid, en evenmin in de beslissingen die in de rechtspraak aan de orde komen. Bij de beoordeling van de geloofwaardigheid van bedreigingen, en bij de beoordeling van de zwaarwegendheid van het risico op vergelding werd niet onderkend dat het, gezien de landeninformatie, aannemelijk was dat voormalige medewerkers bedreigd werden en dat zij (aldus het Ministerie van Buitenlandse Zaken) 'ernstige risico's' liepen. Slechts bij uitzondering werd dit negeren van de landeninformatie gecorrigeerd in de rechtspraak.

Risicogroep- en kwetsbare minderheidsgroep-beleid voor tolken (maart 2017 – november 2019)

Het algemeen ambtsbericht Afghanistan uit november 2016 wijkt in opmerkelijk opzicht af van zowel de voorgaande als de opvolgende jaren. De in eerdere en latere ambtsberichten steeds erkende risico's voor tolken werden ditmaal weggelaten, evenals de bij Buitenlandse Zaken bekende risico's voor andere Afghanen die door hun werkzaamheden in verband worden gebracht met buitenlandse troepen. Het woord 'tolk' kwam in het gehele ambtsbericht van 100 pagina's überhaupt niet voor.³⁰ De oorzaak hiervan is ons niet duidelijk. In maart 2017 werd, uiterekend op basis van dit afwijkende ambtsbericht, voor het eerst speciaal beleid ingevoerd voor Afghaanse asielzoekers – maar niet voor tolken en andere medewerkers van de internationale troepenmacht. De staatssecretaris besloot de volgende Afghaanse groepen aan te merken als 'risicogroep' én als 'kwetsbare minderheidsgroep': vrouwen die werkzaam zijn in de publieke sfeer; personen die actief zijn in de politiek, journalistiek of op het gebied van de mensenrechten, voor ngo's of het justitieel apparaat; gemarginaliseerde etnische en religieuze minderheden; niet-Moslims, en met name bekeerlingen; en LHBT's.³¹

De aanwijzing als risicogroep heeft tot gevolg dat tot zo'n groep behorende asielzoekers reeds met geringe indicaties aannemelijk kunnen maken dat hun problemen verband houden met een van de vervolgingsgronden (ras, religie, nationaliteit, het behoren tot een bepaalde sociale groep of politieke overtuiging).³² Huiselijk gezegd wordt de bewijslast voor deze asielzoekers verlicht en komen zij sneller in aanmerking voor toelating als vluchteling (artikel 29 lid 1 onder a Vw 2000).

In december 2017 verscheen het eerste *Country of Origin Information Report* over Afghanistan van het *European Asylum Support Office* (EASO) – tegenwoordig het EU asiel-agentschap EUAA. Hierin werd wederom benadrukt dat een vertrek van buitenlandse troepen een hoofddoel is van de Taliban. Uit onderzoek van het agentschap kwam naar voren dat 'Those associated with the presence of these foreign troops, such as interpreters or guards, are

[...] top priorities to be targeted. The Taliban statement [...] lists civilian contractors, translators, administrators, logistics personnel, amongst other individuals, as potential targets.' De schatting was dat er destijds elke 36 uur een tolk werd vermoord in Afghanistan.³³

Het algemeen ambtsbericht uit maart 2019, dat ten aanzien van de risico's voor lokaal Afghaanse personeel niet afweek van een decennium eerder, gaf de staatssecretaris uiteindelijk aanleiding om een extra risicogroep aan de circulaire toe te voegen. Met het besluit van juli 2019 werden 'burgers die geassocieerd worden met – of die beschouwd worden als ondersteunend aan – de Afghaanse regering, pro-regering gewapende groepen, het Afghaanse maatschappelijk middenveld en de internationale gemeenschap in Afghanistan, waaronder internationale strijdkrachten, en dientengevolge extra risico lopen op gericht geweld van met name de Taliban en ISKP' aangemerkt als risicogroep. Daarmee werd de bewijslast ook verlicht voor medewerkers van de internationale troepenmacht, waaronder tolken.³⁴

Desondanks werden asielverzoeken van tolken en andere medewerkers nog steeds afgewezen omdat de ernst van de bedreigingen werd ontkend. Amnesty International vroeg in oktober 2019 aandacht voor een

Asielverzoeken van tolken en andere medewerkers werden desondanks nog steeds afgewezen omdat de ernst van de bedreigingen werd ontkend

Afghaanse tolk die dertien jaar voor het Amerikaanse leger in Afghanistan werkte. De staatssecretaris vond niet aannemelijk dat hij als individu doelwit was en wees zodoende zijn asielverzoek af.³⁵ Vergelijkbaar is de beslissing in een zaak waarin de problemen als gevolg van het tolken onvoldoende onderbouwd werden gevonden, en de staatssecretaris bovendien overwoog dat de ex-tolk bij aanvang van zijn werkzaamheden toch wist of had moeten weten dat aan zijn werkzaamheden als tolk risico's waren verbonden. De rechtbank stelde de staatssecretaris in het gelijk.³⁶

In een zaak werd de bedreiging van een chauffeur van een Amerikaans bedrijf niet geloofwaardig geacht omdat niet de man zelf, maar zijn vader bedreigd was, en omdat hij pas na twee weken was gevlucht. Deze beslissing werd door de rechtbank vernietigd.³⁷ Ook vernietigd werd het besluit waarin de bedreigingen niet geloofwaardig werden geacht omdat de documenten die de asielzoeker als bewijs overlegde op zijn verzoek waren opgesteld, en omdat hij na zijn vlucht naar elders in Afghanistan eens in de paar maanden het risico nam zijn ouders kortdurend thuis op te zoeken.³⁸ Een laatste zaak waarin de asielzoeker in het gelijk was gesteld betrof een medewer-

ker van het Amerikaanse en Nederlandse leger. De staatssecretaris vond dat er problematische details waren in het relaas van de asielzoeker, en vond het merkwaardig dat de Taliban de Afghaan had verwond terwijl ze ook wilden dat hij iets voor hen deed. De Afdeling oordeelde dat onvoldoende gemotiveerd was waarom een gestelde verwonding ongeloofwaardig was; bovendien had de staatssecretaris een overgelegd document niet op echtheid laten onderzoeken.³⁹ In geen van deze zaken nam de staatssecretaris de algemene situatie in Afghanistan expliciet mee in de beoordeling.

De introductie van het risicogroep- en kwetsbare minderheidsbeleid kwam in een aantal gevallen expliciet aan de orde in de rechtspraak. In betreffende beslissingen gaf de staatssecretaris in feite geen gevolg aan dat beleid, en beoordeelde asielaanvragen als tevoren strikt individueel, zonder de informatie over de 'ernstige risico's' voor medewerkers van de internationale troepenmacht te verdisconteren.⁴⁰ Een afwijzend besluit inzake een man die op een Amerikaanse legerbasis had gewerkt, en die er op wees dat biometrische gegevens van mensen die voor de Amerikanen werkten bekend waren bij IS en mogelijk bij de Taliban, was gemotiveerd door er op te wijzen dat hij drie jaar lang elders had gewoond. De rechtbank vernietigde dit besluit, onder meer met verwijzing naar het risicogroepbeleid.⁴¹ In een andere zaak achtte de staatssecretaris wel aannemelijk dat een man als chauffeur en tolk voor de Amerikanen had gewerkt, maar niet dat hij door de Taliban was beschoten nadat hij had geweigerd met hen samen te werken. De authenticiteit van overgelegde bewijsstukken kon niet worden vastgesteld. De rechtbank oordeelde dat hiermee voorbij werd gegaan aan het risicogroepbeleid.⁴² In een zaak waarin aannemelijk werd geacht dat een man als tolk/vertaler had gewerkt negeerde de staatssecretaris aanvankelijk het risicogroep-beleid. De rechtbank nam de reactie van de staatssecretaris in het verweerschrift mee bij de beoordeling, en liet de afwijzende beslissing in stand omdat de man pas een jaar na zijn werkzaamheden Afghanistan verlaten had.⁴³

We zien in deze periode dus een opstelling die vergelijkbaar is met die uit de eerdere periode. Dat kan er mee te maken hebben dat de besluiten die in de jurisprudentie aan de orde zijn dateren uit die eerdere periode. Gezien de ex nunc-toetsing in asielzaken (artikel 83 Vw 2000) moet er echter van uit worden gegaan dat de procesvertegenwoordiging het nieuwe beleid toepaste bij het opstellen

Uit rechterlijke uitspraken blijkt dat het risicogroep- en kwetsbare minderheidsbeleid regelmatig niet werd uitgevoerd

van het verweerschrift of ter zitting. Ook bracht Amnesty International in oktober 2019 (na invoering van het soepelere beleid) een zaak onder de aandacht die in hetzelfde patroon past. Uit rechterlijke uitspraken blijkt dat het risicogroep- en kwetsbare minderheidsbeleid regelmatig niet werd uitgevoerd. Het negeren van het risicogroep- en kwetsbare minderheidsbeleid wordt in de rechtspraak gecorrigeerd.

Groepsvervolging voor tolken (november 2019-juni 2021)

EASO stelde in juni 2019 dat personen die zich ingezet hebben voor internationale militaire missies in Afghanistan een systematisch vervolgd groep zijn en doelwit van de Taliban vormen.⁴⁴ De motie Belhaj (D66) c.s. van 12 november 2019⁴⁵ verzocht de regering vervolgens om het beschermingsbeleid voor tolken (van andere personen die zich voor internationale missies hebben ingezet rept de motie niet) in lijn te brengen met de EASO Country Guidance en hen, als versterking op het huidige risicogroepenbeleid, als systematisch vervolgd groep aan te merken. Alleen de PVV stemde tegen, waarmee de motie met een ruime meerderheid werd aangenomen. Tien maanden na het EASO-rapport, op 21 april 2020, werd het beleid gepubliceerd dat groepsvervolging aannam voor tolken die hebben gewerkt voor de internationale militaire missies in Afghanistan.⁴⁶ Zoals de Vreemdelingencirculaire, conform de dogmatiek, opmerkt houdt groepsvervolging in dat 'een groep vreemdelingen systematisch wordt blootgesteld aan vervolging wegens een van de gronden van artikel 1A Vluchtelingenverdrag'.⁴⁷ Wel moeten asielzoekers die zich op groepsvervolging beroepen natuurlijk aannemelijk maken dat zij tot de vervolgd groep behoren. Maar als zij dat doen, is daarmee (behoudens door de staatssecretaris te leveren tegenbewijs) vluchtelingschap gegeven.

29. ABRvS 19 februari 2014, ECLI:NL:RVS:2014:600 (cursivering FF/TS).

30. Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Afghanistan*, november 2016.

31. Besluit van de Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie van 17 maart 2017 (*Stcrt.* 2017, 17413).

32. Par. C2/3.2 van de Vreemdelingencirculaire 2000.

33. European Asylum Support Office (EASO), *EASO Country of Origin Information Report. Afghanistan Individuals targeted by armed actors in the conflict*, december

2017, p. 35.

34. Besluit van de Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid van 16 juli 2019 (*Stcrt.* 2019, 41281).

35. 'Nederland, stuur Afghaanse tolk niet terug', Amnesty.nl, 16 oktober 2019.

36. Rb. Den Haag (zp. Amsterdam) 20 december 2017, NL17.5298.

37. Rb. Den Haag (zp. Rotterdam) 24 januari 2018, NL17.3670.

38. Rb. Den Haag (zp. Groningen) 18 mei 2018, NL18.408.

39. ABRvS 2 augustus 2018, ECLI:NL:RVS:2018:2601. Het hoger beroep

in deze zaak was ingesteld door de staatssecretaris.

40. In deze gevallen was de beleidswijziging d.d. 16 juli 2019 tijdens de zitting aan de orde geweest, maar leidde niet tot een gewijzigd standpunt van de staatssecretaris.

41. Rb. Den Haag 16 december 2019, NL19.75, par. 10.1.

42. Rb. Den Haag (zp. Arnhem) 18 mei 2020, NL19.26550.

43. Rb. Den Haag (zp. Haarlem) 1 juli 2020, ECLI:NL:RBDHA:2020:8864.

44. European Asylum Support Office (EASO), *EASO Country Guidance: Afghani-*

stan. Guidance note and common analysis, juni 2019, p. 51.

45. *Kamerstukken II* 2019/20, 35300 X, nr. 45.

46. Besluit van de Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid van 21 april 2020 (*Stcrt.* 2020, 23490).

47. Par. C2/3.2. Vreemdelingencirculaire 2000, vgl. J. Hathaway & M. Foster, *The Law of Refugee Status* (2nd edition) Cambridge, UK: Cambridge University Press 2014; en G. Goodwin-Gill & J. McAdam, *The Refugee in International law* (3rd edition) Oxford, UK: Oxford University Press 2007.

In de EASO *Country Guidance* voor Afghanistan van december 2020 werd wederom de kwetsbare positie van Afghaans personeel van buitenlandse troepen benadrukt. Zoals EASO al sinds 2017 concludeerde zijn deze mensen een *top priority target* voor de Taliban. Ditmaal werden de bevindingen aanvullend gestaafd met de *Layeha* (de gedragscode van de Taliban), waar in Artikel 11 de executie van individuen werkzaam voor *Kofaar* (buitenlandse ongelovigen) expliciet werd bevolen. Verder heeft de Taliban deze bevolkingsgroep publiekelijk aangeduid als criminelen die actief bijdragen aan het uitmoorden van het volk en daarom uitgesloten zullen worden van de Afghaanse maatschappij.⁴⁸

In een zaak over de derde afwijzing van een asielverzoek (de eerste twee afwijzingen waren door de rechtbank vernietigd) vond de staatssecretaris het voor het eerst geloofwaardig dat de asielzoeker als tolk had gewerkt, maar stelde zich alsnog op het standpunt dat die werkzaamheden niet onder het risicogroep- dan wel kwetsbare minderheidsbeleid vielen. De rechtbank oordeelde dat de staatssecretaris voldoende had gemotiveerd dat de vreemdeling niet aannemelijk had gemaakt dat hij persoonlijk gevaar loopt bij terugkeer naar Afghanistan. De Afdeling vernietigde de uitspraak van de rechtbank en verklaarde het beroep van de asielzoeker gegrond, omdat de staatssecretaris eraan voorbij was gegaan dat het beleid ervan uitging dat bij tolken sprake was van groepsvervolging.⁴⁹

In deze periode werd het beleid voor een van de groepen waarvoor EASO groepsvervolging aannam in overeenstemming gebracht met de informatie uit haar rapport. Alleen Afghanen die zich als tolk hebben ingezet voor internationale militaire missies konden rekenen op bescherming. Ook de Tweede Kamer bekommerde zich overigens niet om de bescherming van ander lokaal personeel. Uit de Afdelingsuitspraak blijkt zelfs dat dat ingevoerde beleid door de staatssecretaris niet steeds werd toegepast.

Vlaggenoverdracht (juni 2021)

Op 29 februari 2020 bereikten de Verenigde Staten en de Taliban een akkoord over de terugtrekking van de buitenlandse troepen.⁵⁰ In het algemeen ambtsbericht van november 2020 gaf het Ministerie van Buitenlandse zaken te kennen dat de veiligheidssituatie in Afghanistan niet leek te verbeteren, en dat eerder sprake was van een intensivering van het aantal aanvallen door de Taliban op de Afghaanse veiligheidsstrijdkrachten. Verder was duidelijk hoe de Taliban geleidelijk terrein won, en ook de bestuurlijke macht en invloed over de bevolking vergrootte. De Afghaanse strijdkrachten bleken niet in staat de opmars van de Taliban tegen te houden.⁵¹ Voormalig *United States National Security Adviser* Herbert McMaster zag de overname van de Taliban als een logisch gevolg van de troepenterugtrekking en waarschuwde in november 2020 al: 'the new Pentagon plan for accelerating the withdrawal of troops from Afghanistan will speed a Taliban takeover'.⁵²

De Franse regering had sinds 2014 al 800 Afghanen en hun families geëvacueerd. In december 2020 werd begonnen met het formuleren van scenario's voor een snelle evacuatie, die in april 2021 tot uitvoering gebracht

Het zou voor de Franse autoriteiten in april al 'kraakhelder' geweest zijn dat de Taliban de macht zouden gaan overnemen, ook in Kabul

werden. Niet alleen tolken, maar bijvoorbeeld ook chauffeurs en keukenpersoneel kwamen in aanmerking voor evacuatie. In juni en juli hadden de Fransen zo ruim 600 Afghanen met hun familieleden naar Frankrijk gehaald. Het zou voor de Franse autoriteiten in april al 'kraakhelder' geweest zijn dat de Taliban de macht zouden gaan overnemen, ook in Kabul.⁵³ Desondanks sprak minister Kaag op 17 augustus 2021 in de Tweede Kamer van een 'verschrikkelijke onvoorziene situatie', en vond dat wie dat had kunnen voorzien een Nobelprijs verdiende.⁵⁴

Toen de nieuwe ambassadeur voor Nederland in augustus 2020 in Kabul arriveerde, vernam zij al snel dat Afghaanse medewerkers hun toekomst vreesden. Sinds de Verenigde Staten eind 2018 bekend maakten het land op afzienbare termijn te zullen verlaten, kreeg de ambassade signalen dat mensen die voor Nederland hadden gewerkt zich bedreigd voelden en weg wilden. De nieuwe ambassadeur stuurde op 1 december 2020 een mail aan het Ministerie van Buitenlandse Zaken met het verzoek om evacuatieopties. In januari 2021 vroeg de post opnieuw of het toentertijd staande beleid van 'non-evacuatie' van lokale staf kon worden bijgesteld nu de situatie 'snel verslechtert'.⁵⁵ Daarbij benadrukte de MIVD in januari 2021 al dat een scenario waarin de Taliban aan de macht komen 'onvermijdelijk' was.⁵⁶ In maart 2021 vond overleg over evacuatie plaats tussen Buitenlandse Zaken, Defensie en de IND. Zonder concreet resultaat, want de evacuatie van lokale staf 'doet mogelijk politiek en maatschappelijk veel stof opwaaien'.⁵⁷

Kamerlid Piri (PvdA) c.s. diende op 3 juni 2021 een motie in waarin de regering verzocht werd om voor het einde van de Nederlandse aanwezigheid in Afghanistan alle mogelijkheden te benutten om Afghaanse tolken en hun gezinnen in Nederland te hebben.⁵⁸ Verder verzocht de motie om alle tolken, ongeacht de duur van hun werkzaamheden voor defensie, te benaderen en te ondersteunen bij het verkrijgen van identiteitsdocumenten met waar mogelijk vereenvoudigde procedures. De motie verzocht bovendien expliciet een uitwerking van een evacuatieplan op basis van het principe 'no man left behind' voor het geval de veiligheidssituatie ter plaatse zou verslechteren. Het verzoek was derhalve om voorzorgsmaatregelen te treffen. Gezien de 'in rap tempo' verslechterende veiligheidssituatie, terwijl ruim 80 aanvragen van tolken in Afghanistan in behandeling waren, verzocht wederom Kamerlid Piri c.s. de regering in een motie van 8 juli 2021 zo snel mogelijk reisvisa te vertrekken aan resterende tolken en hun gezinnen.⁵⁹ Beide moties zijn met een ruime meerderheid aangenomen. Het ging nog steeds alleen over tolken en hun gezinnen, hoewel de beschikba-

re landeninformatie wees op de risico's van alle medewerkers van o.a. Nederland.

De uiteindelijke vlaggenoverdracht vond plaats op 24 juni 2021 en markeerde het einde van de twee decennia durende missies in Afghanistan.⁶⁰ De motie van Piri van 3 juni 2021 verzocht uitdrukkelijk om voor het einde van de Nederlandse aanwezigheid alle mogelijkheden te benutten om Afghaanse tolken en hun gezinnen naar Nederland te halen. Er ontstond echter al snel kritiek op de snelheid waarmee tolken en hun gezinnen na de motie Piri werden overgebracht.⁶¹ Buitenlandse Zaken heeft bevestigd dat tot aan de eerste maanden van 2021 twee mensen over alle aanvragen die werden gedaan in het kader van de tolkenregeling (zie boven) gingen. In maart 2021 kwam daar het groeiende aantal Afghaanse aanvragen van tolken bij voor diezelfde twee personen. Pas in de loop van augustus is er opgeschaald naar vijftien medewerkers.⁶²

De aanvraagprocedure voor evacuatie was ondanks de verslechterende veiligheidssituatie tijdrovend. Zo moesten tolken ondanks de regeling zelf bewijzen voor de Nederlandse regering gewerkt te hebben en ging de IND alvorens het verlenen van een inreisvisum na of er wel aan de wettelijke vereisten van asiel werd voldaan. Hierbij speelde binnen de overheid de vrees dat sommige asielzoekers 'een gevaar voor de Nederlandse samenleving zouden kunnen vormen' een belangrijke rol.⁶³ Defensie stelde geen (nauwkeurige) lijsten te hebben van personeel dat voor hen werkzaam was, ondanks het feit dat de regering in juni 2013 aan de Kamer had gemeld dat er een inventarisatie gemaakt was van Afghaans personeel dat voor Nederland gewerkt had.⁶⁴ In antwoord op Kamervragen verklaarde Minister van Defensie Bijleveld op 8 juli 2021 dat er 113 aanvragen door Afghanen afgewezen waren omdat 'na onderzoek is gebleken dat aanvragers niet als tolk voor Nederland hebben gewerkt'.⁶⁵ Zowel de Tweede Kamer als de regering lieten het landenbeleid voor andere groepen in Afghanistan zoals 'burgers die geassocieerd worden met de internationale gemeenschap in Afghanistan waaronder internationale strijdkrachten' buiten beschouwing, ondanks hun positie als risicogroep en kwetsbare minderheidsgroep (zie boven).

Op 10 juli informeerde Frankrijk haar bondgenoten dat zij een groot deel van hun personeel evacueerden. Er werden, ook aan Nederland, stoelen op Franse vluchten ter beschikking gesteld. Dit aanbod is echter geweigerd.⁶⁶ Minister Kaag (Buitenlandse Zaken), minister Bijleveld (Defensie) en staatssecretaris Broekers-Knol (Justitie en Veiligheid) verklaarden dat er geen 'concrete aanleiding gevonden kon worden in de veiligheidssituatie in Kaboel' en de ingewonnen informatie over dit besluit via ambassades in Parijs en Kabul 'voor Nederland niet tot andere inzichten leidt over de veiligheidssituatie'.⁶⁷ Kaag gaf later in een commissiedebat aan niet persoonlijk op de hoogte te zijn geweest van de Franse positie: 'ik ben geïnformeerd, maar niet persoonlijk. Mijn ambtenaren hebben dit afgehandeld'.⁶⁸ Uit een WOB-verzoek is gebleken dat eind september 2021 wederom een aanbod aan de Nederlandse regering werd gedaan, ditmaal door Pakistaanse luchtvaartmaatschappij PIA, om ruim 300 mensen te evacueren uit Afghanistan. Het aanbod is volgens het ministerie afgeslagen nu er 'veel onduidelijkheid bestond over de veiligheidssituatie in Kabul' en zij 'niet het risico wilde nemen een grote groep bloot te stellen aan een zeer onzekere situatie ter plekke'. Ondertussen had PIA al acht vluchten uitgevoerd waarmee duizenden Afghanen in veiligheid werden gebracht.⁶⁹

Uit een persbericht van de Deense regering bleek dat onder meer Nederland er begin augustus 2021 bij de Europese Commissie op aandrong om de bestaande terugnameovereenkomst met Afghanistan, op grond waarvan Afghanen naar Afghanistan uitgezet kunnen worden, te handhaven. In de bewoordingen van staatssecretaris Broekers-Knol: 'luister eens eventjes, we laten dat in stand'.⁷⁰ Ondanks aandringen van de Europese Commissie om Afghaanse asielzoekers niet terug te sturen bevestigde het Ministerie van Justitie en Veiligheid 'the urgent need to perform returns to Afghanistan' zoals verklaard werd in de brief.⁷¹ Het stopzetten van de uitzettingen wegens de verslechterde veiligheidssituatie zou het verkeerde signaal afgeven en 'Afghaanse burgers extra motiveren om huis en haard te verlaten en asiel aan te vragen in Europa'.⁷²

Op 15 augustus verliet President Ghani Afghanistan en viel Kabul in handen van de Taliban.⁷³

48. Europese Unie: European Asylum Support Office (EASO), *EASO Country Guidance: Afghanistan. Guidance note and common analysis*, december 2020, p. 63.

49. ABRvS 12 maart 2021, ECLI:NL:RVS:2021:534

50. Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Afghanistan*, november 2020, p. 12.

51. *Ibid.*, p. 13-15.

52. R. Sisk, 'US Pullout in Afghanistan Will Empower the Taliban, HR McMaster Says', *Military.com* 23 november 2020.

53. A. Boin et al., *De evacuatie uit Afghanistan. Analyse en aanbevelingen voor de ministeries van Buitenlandse Zaken, Defensie, en Justitie en Veiligheid in het kader van de beantwoording van de moties 817,*

818 en 819 (Crisisplan), 12 december 2021, p. 31.

54. *Kamerstukken II 2020/21, 27925, nr. 842*, p. 42.

55. A. Boin et al., *Supra* noot 53, p. 27

56. Stenogram, 'Situatie in Afghanistan', *Handelingen II*, nr. 106, item 108 (2021D39496, 15 september 2021).

57. A. Boin et al., *Supra* noot 53, p. 28.

58. *Kamerstukken II 2020/21, 35570 X*, nr. 99.

59. *Kamerstukken II 2020/21 21501-02*, nr. 2386.

60. 'Vlaggenoverdracht maakt einde aan 20 jaar lang missies in Afghanistan', *Rijksoverheid.nl* 24 juni 2021

61. J. Bode, 'Tolken hierheen halen kan niet sneller', *Defensiekrant* 27, 16 juli 2021.

62. Brief van de Minister van Buitenlandse Zaken en de Minister van Defensie van 18 februari 2022, *Aanhangsel Handelingen II 2021/22*, nr. 1771.

63. A. Boin et al., *supra* noot 53, p. 25.

64. *Aanhangsel Handelingen II 2012/13*, nr. 2681.

65. *Aanhangsel Handelingen II 2020/21*, nr. 3512.

66. Stenogram, 'Situatie in Afghanistan', *Handelingen II*, nr. 106, item 108 (2021D39496, 15 september 2021).

67. Brief van de Ministers van Buitenlandse Zaken en van Defensie en van de Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (*Kamerstukken II 2020/21, 27925, nr. 806*).

68. Stenogram, 'Situatie in Afghanistan', *Handelingen II*, nr. 106, item 108

(2021D39496, 15 september 2021).

69. T. Spekschoor, 'Nederland sloeg eind september aanbod evacuatievlucht uit Kabul af', *NOS* 15 februari 2022

70. *Kamerstukken II 2020/21, 27925 nr. 842*, p. 75.

71. Brief van de Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid et al., 'Returns to Afghanistan', 5 augustus 2021 via twitter.com/kmlvmln/status/1424646282505822210.

72. P. Vissers, 'Nederland vraagt Europese Unie: 'Zorg dat we Afghanen kunnen blijven uitzetten'', *Trouw* 9 augustus 2021.

73. Brief van de Ministers van Buitenlandse Zaken en van Defensie en van de Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (*Kamerstukken II 2020/21, 27925, nr. 806*).

Zelfs na de val van Kabul gebruikte de Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid nog terminologie die hoort bij restrictief beleid, en niet bij het ‘no one left behind’-beleid dat de regering beweerde te voeren

Hoewel het kabinet eerder had gezegd ruimhartig om te gaan met verzoeken om evacuatie van zowel tolken als niet-tolken, zei de Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid op 17 augustus 2021 in de Tweede Kamer dat het bij niet-tolken alleen zou gaan om ‘individuele zeer schrijnende gevallen’.⁷⁴ Deze terminologie, die onderdeel is van het restrictieve vocabulaire, gaat er aan voorbij dat het Ministerie van Buitenlandse Zaken al sinds 2009 repte van ‘ernstige risico’s’ voor Afghanen die voor de internationale gemeenschap hadden gewerkt – niet alleen tolken. In reactie op deze uitlatingen diende Belhaj (D66) c.s. op 18 augustus 2021 een motie in over het gehele scala aan lokaal Afghaans personeel (en dus niet alleen tolken). De motie verzocht de regering om personeel dat voor de Nederlandse missie gewerkt heeft aan te merken als systematisch vervolgd groep. Hieronder vallen ten minste geval bewakers, judiciële medewerkers, koks, chauffeurs, medewerkers van Nederlandse ontwikkelingsprojecten, mensenrechtenverdedigers, in het bijzonder vrouwenrechtenverdedigers, en (fixers van) journalisten. De regering werd bovendien verzocht om deze groep samen met het ambassadepersoneel en tolken zo snel mogelijk te evacueren. De formaliteiten van de asielaanvragen zouden in Nederland, in plaats van door de post in Kabul, afgewerkt moeten worden.⁷⁵ Ondanks de tegenstem van onder andere de VVD en de PVV is de motie aangenomen.

Besluit

Al een decennium voor de val van Kabul meldde het Ministerie van Buitenlandse Zaken in niet mis te verstane bewoordingen dat Afghanen die de internationale interventie steunden ‘ernstige risico’s’ liepen. Deze informatie werd aanvankelijk niet verwerkt in het beleid. Pas in juli 2019 leidde dit ertoe dat Afghanen die voor de internationale strijdkrachten hadden gewerkt als risicogroep werden aangemerkt. In april 2020 werden enkel tolken als vervolgd groep aangemerkt terwijl ander essentieel lokaal personeel, zoals bewakers en chauffeurs, geen bijzondere status toekwam. De Nederlandse regering reageerde op de aankondiging van het einde van de interna-

tionale troepenmacht zoals tevoren: afwachtend, bezorgd voor opwaaierend politiek en maatschappelijk stof, bagateliserend. Dit gebrek aan urgentie was er zelfs nog enkele dagen voordat Kabul viel, toen o.a. Nederland aandrong op uitzettingen naar Afghanistan. De jarenlange opstapeling van ondubbelzinnige informatie die wees op de kwetsbaarheid van lokaal Afghaans personeel en de machtsovername van de Taliban spreken tegen dat sprake was van een ‘verschrikkelijke onvoorziene situatie’ (minister Kaag). Het besef van de ernst van de situatie kwam pas toen het te laat was – maar zelfs toen gebruikte de Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid Broekers-Knol nog terminologie die hoort bij restrictief beleid, en niet bij het ‘no one left behind’ beleid dat de regering beweerde te voeren.

In weerwil van berichten dat Nederland herhaaldelijk aanbiedingen van evacuatiemogelijkheden had afgeslagen wees de Rechtbank Den Haag bovendien een onrechtmatige daadvordering om meer haast te maken met de evacuatie van Afghanen van wie de Staat erkende dat ze in levensgevaar verkeerden, af.⁷⁶

Misschien is het wel heel Nederlands om lokale medewerkers aan hun lot over te laten. Dat gebeurde niet alleen in Srebrenica in 2005. In 1950/1951 was het aan de President van de Rechtbank, aan het Gerechtshof en aan de Hoge Raad te danken dat de Molukse leden van het Koninklijk Nederlandsch Indisch Leger, ondanks sterk verzet van de regering, niet op Java werden gedemobiliseerd (waar ze bloot zouden hebben gestaan aan de represailles), maar naar Nederland werden overgebracht.⁷⁷ •

⁷⁴. Kamerstukken II 2020/21, 27925 nr. 842, p. 85.

⁷⁵. Kamerstukken II 2020/21, 27 925, nr. 788.

⁷⁶. Zie Rb. Den Haag 17 januari 2022, ECLI:NL:RBDHA:2022:175. Een andere procedure o.g.v. art. 72 lid 3 Vw 2000 strandde omdat het bij de evacuatie niet

ging om een handeling op grond van de Vreemdelingenwet, zie Rb. Den Haag 23 december 2021,

ECLI:NL:RBDHA:2021:14351, m.nt. F.T. Groenewegen JV 2022/63.

⁷⁷. Rb. 's-Gravenhage (Pres.) 21 december 1950, NJ 1951/70; HR 2 maart 1951, NJ 1951/217, m.nt. Houwing.